

Søndag d. 19. november 2023 i Silkeborg Baptistkirke

Prædiken af Søren P. Grarup

Indgangslæsning: Salme 139 v. 4-6a.

Epistellæsning: Kolosenserbrevet 1,9b-20.

Prædikentekst: Lukasevangeliet kap. 8 v. 40-55.

Det er en bevægende beretning, vi her får. Selv om Lukas beretter ganske nøgternt, hvad der foregik, så bliver vi halet gennem hele følelsesregistret:

En far med et desperat håb for sin syge datter. Et håb, der brutalt knuses, da han får at vide, at hun er død.

En kvinde med et håb, der er så tyndslidt, at det næppe findes mere. Det, hun gør, ligner mere desperat overtro, end det ligner tro eller håb. Og så hun bliver skræmt fra vid og sans, da håbet opfyldes – og dog kan hun gå bort med fred.

Faderens knuste håb, der alligevel indfries, da den døde pige står op fra sengen, levende og rask. Der er ikke noget at sige til, at forældrene blev ude af sig selv.

Når dagen er omme, er alle glade. Og så kunne man lade den ligge der: De levede lykkeligt til deres dages ende.

Men undervejs fra Kapernaums bådlandingsplads til synagogeforstanderens hus og også inde i det hus, dér popper der en del spørgsmål op af den slags, der er svære at svare på – måske umulige. Og sådanne spørgsmål har det med at generere nye spørgsmål. Nogle af de spørgsmål er måske typiske for vores tid og vores kultur, og ikke for nytestamentlig tid og kultur – så teksten i sig selv hjælper os ikke meget med svar.

Da jeg tog hul på teksten derhjemme, blev det næsten som at åbne Pandoras æske. Og måske kommer denne prædiken i nogen grad til at stritte ud i flere retninger med en del løse ender, men det må I tage med i dag.

Umiddelbart vil vi vel sige, at det vi skal tage med os her fra Kapernaum, er en forkyndelse af liv og frelse. Og vi kunne nøjes med at glæde os med pigen og hendes forældre og med kvinden, der blev helbredt. Og det skal vi absolut gøre.

Men der er jo først en 12-årig pige, der dør. Det er vel nok det værste og det mest meningsløse, som forældre kan opleve.

Lykkeligvis har jeg som far ikke selv oplevet det. Men en af de første begravelser, jeg havde, da jeg var begyndt som præst på Bornholm, var en 5-årig pige. Nogle andre gange har jeg været ganske tæt på forældre, der lige havde mistet et barn. De tungeste skridt, de forældre træder, er ikke vejen hen til graven med kisten, men vejen derfra, når der tilsyneladende falder en slags ro på. For så stiller de alle ubesvarlige spørgsmål sig i kø.

Et spørgsmål, der ofte kommer op er: Hvorfor skulle det barn dø? Hvad er meningen med det? Eller hvordan kan Gud tillade, at et barn dør?

Det er ikke kun de ramte forældre, der spørger sådan. Spørgsmålet trænger sig også på, når vi ser nyhederne fra Ukraine eller fra Gaza - og også når det ikke er børn, der dør, men mennesker, som efter vor opfattelse burde have mange gode år endnu.

Teksten vi har her, er absolut ingen hjælp for de ramte forældre eller andre, som spørger for den sags skyld. For hvis Jesus kunne redde Jairus' datter, hvorfor så ikke vores barn? Og så er Pandoras æske allerede begyndt at åbne sig.

Når man får sådan et spørgsmål i en konkret, aktuel situation, så vil ethvert forsøg på at give et fornuftigt svar, virke som et kynisk slag i hovedet eller hjertet på den fortvivlede spørger – eller som en overfladisk, hoven bortforklaring af den dybt ulykkelige situation.

Hvordan skulle vi kunne give det meningsløse mening? Eller hvordan skulle vi kunne forklare Guds motiver og beslutninger, uden at ophøje os selv til åndelige orakler og ydmyge den anden som en håbløs tvivler?

Det eneste svar, jeg har kunnet finde på spørgsmålet "hvorfor skulle det menneske dø?" eller

”hvordan kunne Gud tillade, at det menneske døde?” – svaret er: ”Det ved jeg ikke – jeg forstår det heller ikke!”

Men – når teksten nu har provokeret os, så er det måske – nu, hvor spørgsmålet ikke er akut eller personligt aktuelt – en anledning til, at vi besinder os på, hvorfor vi spørger sådan, og på hvad vi i det hele taget tænker om døden. For den slags taler vi ikke gerne og ikke meget om i vor tid og vor kultur. Det er for dystert eller for tungt, og skal vi så ikke hellere snakke om noget sjovt. Vi holder emnet døden ud i en meget lang, strakt arm.

Men døden er jo en naturlig del af livet, nemlig altid afslutningen. Alle levende organismer på denne jord – inkl. vi mennesker - er kendetegnet ved, at de kan reproducere sig selv – fødsel – og at de på et tidspunkt dør. Intet liv uden død. Ingen død uden liv.

Det eneste helt sikre, vi ved om vort liv fra nu af – uanset hvilke planer vi ellers så omhyggeligt har lagt – det eneste helt sikre er, at vi engang skal dø.

Det er ikke ondt – det er dybest set godt.

Hvis det ikke var sådan, så ville alting i grunden blive temmelig ligegyldigt. Der var ingenting, vi skulle nå. Der var ingenting, vi ikke kunne vente med til i morgen eller om hundrede år. Der var ingen grund til at gøre sig umage med noget som helst.

I andre egne af verden, andre kulturer, har man en ganske anderledes tilgang til døden, end den, der er almindelig her hos os. Hvorfor holder vi døden ud i strakt arm?

Måske ser I serien Jordemoderen på DR1. I en af episoderne er teamet af jordemødre fra London i Sydafrika for at hjælpe til på et missionshospital. En af de engelske jordemødre sidder en aften i samtale med en sydafrikansk kvinde, som lige har født. Hun fortæller, at det er hendes anden fødsel. ”Hvor er så dit første barn nu?” spørger englænderen. ”Det døde,” svarer kvinden. Og helt automatisk reagerer englænderen med: ”Oh I’m so sorry!” (”Det gør mig ondt!”) Hvortil afrikaneren forbavset svarer: ”Hvorfor siger du det? Jeg har jo et barn nu.”

Et lille kighul ind i en helt anden verden – et helt andet tankesæt, hvor det at miste et barn nok er lige så sorgfuldt og smertefuldt, som det er her hos os. Men baggrunden for at bære sorgen og leve videre er, at man dér er helt på det rene med, at der er rigtig mange ting i tilværelsen, som vi ikke selv er herre over og ikke kan kontrollere.

Døden er en af de ukontrollable ting. Den rammer alle, og kan ramme i alle aldre. Livet er skrøbeligt. Sådan er det, og det må man leve med.

Vi, under vore himmelstrøg, har gennem de sidste mindst 100 år i stigende grad vænnet os til den ide, at vi skal kontrollere alt. Det er nærmest blevet et krav, der ligger ned over os alle sammen – vi ved ikke, hvor kravet kommer fra – det er der bare. For en god uges tid siden var jeg selv frygtelig stresset, fordi jeg mistede kontrollen over min e-mail.

Vi skal have styr på vort liv – alle facetter og detaljer af livet. Og tænk på, hvor megen tid og energi mange bruger på i det mindste at få det til at se ud, som om de har styr på alting.

Når Megafon ringer og tager folk på sengen, så svarer et flertal af danskerne, at de går ind for aktiv dødshjælp – for det er vel en demokratisk ret at bestemme over eget liv – og død. Kontrol.

Men når vi møder døden, andres eller vor egen, så står vi altid over for det ultimative kontroltab.

Det kontroltab skaber kaos og frygt hos os.

Døden skaber altid kaos hos de efterlevende.

Næsten altid, for hvis den, der dør, er en gammel morlil, der er overmæt af dage og kun ønsker at give slip på livet, så siger vi, at nu fik hun fred, og det var godt. Og alligevel bliver der også i den situation et vist kaos. For når et menneske dør – uanset omstændighederne – så bliver der et hul i de efterlevendes liv dér, hvor den afdøde var. Det hul kan være mere eller mindre smertefuldt – men det er der – og det går aldrig væk. Man kan lære at leve med det, men det forsvinder ikke.

Og døden skaber kaos, også fordi døden aldrig kommer til tiden – efter vore begreber.

I de fleste tilfælde kommer den for tidligt. Det er åbenlyst, når det drejer sig om et barn eller en ung eller en voksen ”i sin bedste alder”, som man siger. Men også blandt mennesker langt oppe i årene hører man ofte: ”Vi havde jo håbet på at få endnu nogle gode år sammen.” - ”Jeg ville så gerne have beholdt ham bare lidt endnu.” Det var for tidligt.

Og den der ”får fred”, havde som regel ønsket at få den fred tidligere. Det var for sent.

Døden kommer aldrig til tiden. Den er ude af vor kontrol og den efterlader os i kaos.

Når vi så ikke selv kan kontrollere døden, så kræver vi af nogle andre, at de skal kunne det. For med vor kontrollfiksering, som undertiden antager groteske former, bliver det vigtigt, at nogen har skylden, når det ikke går, som vi ønsker eller planlægger.

Så kan vi skyde skylden på lægerne og hospitalerne, der ikke gør deres arbejde godt nok – på politikerne, der ikke bevilger nok penge – på ventelisterne, der undertiden fremstilles som rene lumske dødsfælder. Og når det ikke rækker, så skyder vi skylden på Gud – ”Hvordan kan Gud tillade ...”

Men er det sådan, at Gud tillader døden?

Ja, han har selv skabt livet på denne jord sådan, at livet ender med døden. Og Gud så at det var godt.

(Vi springer lige over de forskellige tolkninger af syndefaldhistorien – det ville blive for vidtløftigt i dag.)

Men sidder Gud virkelig i sin himmel og bestemmer, hvornår og hvordan det enkelte menneske – barn, ung, voksen, gammel - skal dø?

Jeg tror det ikke. Selv om vi forventer og håber, at alt ved tidernes ende skal samles, opsummeres, falde på plads i Guds kærlige og almægtige hænder, og ligningen med utallige ubekendte skal gå op, så er der mange ting i menneskelivet på denne jord, som Gud ikke kontrollerer – mest af alt fordi, vi tog kontrollen fra ham og ville selv – det er det, der hedder synd.

Ingen skal påstå, at Gud har besluttet, at tusinder af børn, unge, mænd, kvinder i alle aldre skal dø under bomberne i Ukraine eller i Gaza. Det er mennesker, der har bestemt det imod Guds vilje og som en hån imod Guds kærlighed.

Men heller ikke i de mere ugennemskuelige situationer med sygdom og ulykke kan vi sige, at det er Guds vilje eller Guds skyld.

- Men vi må gerne sige det, hvis det hjælper nogen – Gud skal nok holde til det.

Jeg tror, at det ville hjælpe mange mennesker godt gennem livet – og gennem døden – hvis de kunne acceptere, at der er ting – ikke mindst døden – som vi mennesker ikke kan og ikke skal kontrollere. Det er ikke det samme som at lade stå til og give op, men det er at se realiteterne i øjnene og leve med dem.

Det er det, der udtrykkes smukt i den bøn, der hedder Sindsrobønnen: ”Gud, giv mig sindsro til at acceptere de ting, jeg ikke kan ændre, mod til at ændre de ting jeg kan, og visdom til at se forskellen.”

Det er lige før, vi skulle indføre den bøn som et PS efter Fadervor.

Nu har jeg delt med jer noget af alt det, der poppede op af Pandoras æske, da jeg selv tog hul på dagens tekst – slet ikke det hele, for vi skal også hjem på et tidspunkt. Du må selv strikke videre på de løse ender.

Måske tænker du – sikkert med rette – at det var dog en gevaldig bunke lomme filosofi.

Hvor er evangeliet henne i alt dette?

Evangeliet er der!

For at fange det, skal vi standse op ved kvinden, der sniger sig ind på Jesus.

Hvorfor kan hun ikke bare gøre som alle de andre syge – standse Jesus og bede ham om helbredelse?

Hun led af en underlivssygdom, der gjorde, at hendes menstruation gik amok langt ud over det

normale.

En kvinde med menstruation var iflg. Moseloven "uren". Den tid det stod på, skulle hun holde sig hjemme og måtte ikke møde sig med andre. Når det var overstået, var hun ikke længere uren. Men denne kvinde var stemplet som uren – hele tiden – ligesom de spedalske, der blev jaget uden for byen og ikke måtte komme i kontakt med raske mennesker. De var udstødt. Og hun var udstødt. Hun måtte slet ikke være der i menneskemængden, hvor hun var. Og ved at røre ved Jesus, gjorde hun også ham uren iflg. Loven.

Derfor kunne hun ikke give sig til kende og sætte ord på sit desperate håb. Derfor sniger hun sig ind på Jesus, skjult i mængden, og vil bare useet røre ved kvasten på hans kappe.

Var Jesus da sådan et omvandrede kraftcenter, som man blot skulle røre ved, så blev man helbredt? Det lyder som magi eller sciensfiction, og det er ikke sådan, vi kender Jesus.

Nej, det er snarere et eksempel på, at Gud ser den usynlige – den ingen andre ser, eller den der må gemme sig væk - den der ikke må være der – endda den, der er død.

Og Gud hører den bøn, der aldrig finder ord – af den ene eller anden grund.

Der kan være mange grunde til, at bønner aldrig finder ord. Kaoset kan være for overvældende – hvad skal vi så bede om? – Det, vi dybest håber, forekommer aldeles umuligt. – Jeg har ikke lov til at bede om det eller det. – Jeg er ikke værdig til at bede. - Eller blot: Jeg ved ikke, hvordan man beder.

Den syge piges far får at vide: "Din datter er død. Gør ikke Mesteren mere ulejlighed." Så nej, han beder heller ikke om mere, for efter døden var der ikke mere at gøre. Den døde pige selv kunne heller ikke bede.

Men Jesus gør underet og vækker hende til live.

Gud er til stede både i de levendes livskaos og hos den, der er død. Og han ser den usynlige og hører den bøn, der aldrig finder ord.

Så popper endnu et spørgsmål op af æsken: "Jamen hvis Gud også hører den bøn, jeg ikke tør bede, såvel som den bøn, jeg sætter ord på, hvorfor helbreder han så denne kvinde og vækker Jairus' datter til live, men andre – den eller den, som jeg har bedt for eller ikke turde bede for – bliver ikke helbredt?"

Igen er svaret: "Jeg ved det ikke."

Men jeg ved, at underet er altid en undtagelse – en undtagelse fra livets almindelige kaos. Hvis underet var reglen eller noget, vi kunne have demokratisk ret til, så var det jo ikke et under, og Gud ville være underlagt vore luner og ønsker og drømme. Og dét ville være katastrofalt – se bare på den tovlige verden, vi mennesker har formet ud af Guds gode skaberværk.

Gud hører den bøn, der aldrig finder ord – og han er hos den, der er druknet i livets kaos – kvinden med blødninger – Jairus, der med ét slag får knust ethvert håb – den døde pige, som slet ikke er der mere.

Gud er til stede lige præcis i vort livs værste kaos og kontroltab – måske med et under, måske ikke, for underet er altid undtagelsen – men han er der, og vi er aldrig alene. Det er blot at række ud og røre ved kvasten på hans kappe. Så er der altid vej igennem kaos – hvad enten kaoset er bomberegner, sygdom, ulykke, sorg og savn eller døden.

Måske er den vej kort og let, måske bliver den lang og besværlig. Men Gud går med hele vejen.

Gud er der, og han både ser og hører. Og han slipper os ikke.

Amen.